

זייגר ורייטר וקליינר

בטלוויזיה הישראלית ישבו שני אדונים מלומדים ודיברו על גיור הכלכה ועל תעודות רבניות ועל הכשר רות הדתית של אמא וסבתא. אני יודע שאסור להשוות. שכל השוואה כזאת היא מרושעת ופסולה. אבל מה אני יכול לעשות? באותו רגע זה נשמע לי כהמשך ישיר!

טירה קסומה ברמלה

לפני כשלושים שנה טילפן לי ידידי גרן גרא, האבא של גרשון, יגאל ועוד, ושאל אם אני מוכן להצטרף אליו לטיול קטן. הוא רוצה להראות לי משהו. גרא היה אז אחראי לבתי הספר.

נענית, כמובן, הוא נסע למיבצרימישטרה נטוש ליד רמלה. היה זה אחד מאותם מיבצרים חומים שהוקמו על ידי הבריטים במלחמת העולם על כל גיבעה רמה בארץ, כדי להילחם בצנחנים גרמניים, אם יבואו. הם נשאו את שמו של האיש שבנה אותם, טגארט, אותו בריטי שבנה גם את הגדר לאורך הגבול הצפוני בימי המרד הערבי של 1936.

הבניין נראה כטירה קסומה באגדת ילדים. עשבי-פרא כיסו את האדמה, הדלתות היו פרוצות, עצי-תמר שיוו למקום מראה אכזזי.

"כאן", קרא גרא בהתלהבות, "אני אבנה בית-סוהר!" הוא פתח גליל של תוכניות, וכך, בחצר המיבצר, קם לגנדי עיניו שלקם לאחר מכן במציאות.

לא רציתי להיות כפוי-טובה, ולא הפרעתי לאיש הנלהב. שפיתח את רעיונותיו בכושריהדיבור המופלא המציין את כל בני משפחת גרא. אך היו לי פיקפוקים חמורים.

האמת היא שאני שונא בתי-סוהר. אני משוכנע שבדור רות הבאים יביטו על מוסד זה כעל אחד הביטויים של האברבארות האנושית בתקופת-חושך. כשם שאנחנו מבטים כיום על מרתפי-העניינים של האינקוויזיציה ושל מלכי ימיהם.

רק מיה אנושי מעוות יכול להעלות על דעתו שניתן לתקן בני-אדם על-ידי הרחקתם מן החברה, כליתם כחיות מאחורי סוגר וברירה. בחברת פושעים ומופרעים אחרים. בית-הסוהר הוא בהכרח ביצה אנושית המגדלת יתושים של פשע. בית-ספר לפשיעה ולסטייה, מכשיר להריסת בני-אדם ולניווטם.

הדבר היחיד שניתן לאמר כיום בזכות מוסד זה הוא שהחברה האנושית לא מצאה עדיין שיטה טובה יותר להגנה על עצמה מפני פורע עיראק, המפירים את כללי החיים-בצוותא. אך יתכן ש

גרא

היו נמצאות שיטות כאלה מוזמן לולא פעלו בלב ה- חברה אינסטינקטים אפלים ובלתי-מודעים של גס ו- שילם, הרגשת-אשמה וד- כיו עצמי.

שנהרשנתיים לפני אותו ביקור, כשהייתי מתקן-עולם טרי שיצא זה עתה מן הר צבא, נהגתי לשוחח-על גר- שא זה עם רם סולומון, מי שהיה אז מנהל משרד-המיסטר. הוא דגל ברעיון גות מתקדמים ביותר. בי מדינה החדשה, כך האמין.

ניתן לפתוח דף חדש לגמרי במאמץ לשיקום העברייני, לחדש חיידים עולמיים. מציון תצא תורה. אך סולומון הובס במהרה. הביוורוקרטיה השתלטה, ומאז הפך בית- הסוהר גם בישראל פחיתאשפה, שלתוכו זורקת החברה את מי שסרחו. הפח מכוסה במיכסה, כך שאין החברה נאלצת לראות ולהרחיק.

דיברתי על כך עד בוש בכנסת, אך כל דברי על נושא זה נפלו על אוזניים ערלות. הכנסת, כמו החברה כולה, אינה רוצה לשמוע. אנשים הגונים אינם רוצים לדעת מה קורה בכלא, כשם שגרמנים טובים (להבדיל אלה הבדלול) לא רצו לדעת מה קורה ליהודי שנלחץ בלילה מן הדיירה ממול. מעולם לא נמצא כסף שקה דרוש כדי לתקן את בתי-הסוהר, אך תמיד נמצא כסף כדי להילחם בפושעים. שקיבלו את ההכשרה והדיפלומה שלהם בכלא-רמלה.

עתה באה הוועדה הממלכתית וגילתה שהמצב בבתי- הסוהר הוא אכן גורא ומחפיר. זה יכול היה להיות פתח לתיקוה לאפלים הנמקים בגיהנום בלתי-אנושי זה. אך כבר למחרת היום הודיע השר יוסף בורג שזה מוגזם, ושנעשה רבות. בישראל אור בלי צל, ושאר דיבריה-בל של פוליטיקאים וביוורוקרטים שלא איכפת להם דבר, ובלבד שלא יהיה רעש.

לכן מסופקני אם יתקן משהו — עד אשר יתפוצץ סיר-לחץ זה ביום גדול.

כשהומצא המטוס, נאמר שהוא מחזיר למלחמה תכונה של אבירות ורומנטיקה. על הקרקע קפאו הצבאות, רבצו המיליונים בחפירות מלאות כינים. המיקלע שם קץ למלחמת-היחיד. אך שם למעלה, בשמיים הכחולים, בין העננים, שם עוד מתמודדים בני-אדם, אחד מול אחד, כמו אבירים בימי-הביניים. שם עוד נחשב הלוחם-היחיד. שם עוד נרקמות אגדות.

יתכן שמהו נותר מזה אצל טייסי היירוט. אך מה לכל זה ולמלאכת המפציץ?

אני בטוח שמפציצי "המפיקדות" בביירות היו בחוריי חמד, ממיטב הנוער, שמילאו נאמנה פקודה. אך מה התרחש בליבם, כאשר מצאו עצמם מעל לשכונות צפוי- פות-אכלוסין בביירות? האם חשבו אז, או לאחר מכן, על טיב מלאכתם, או רק על הצורך למלא פקודת (מה זה מזכיר?) ולהשיג "פגיעות טובות" (מילים מחזירות!) אני מניח שהטייסים לא שמחו על המלאכה ולא התגאו בה. אלא פשוט ידעו שעליהם למלא פקודות בלתי-נעימות, תוך היגתקות מירבית מרגשות ושיתוק חדמיון. בוודאי גם חשבו שעלידי כך הם מונעים הרג בבית.

אך הגה בא "חזון בתשובה". איש דתי. ולא סתם דתי מלידה ומחינוך, אלא דתי חדש, שגילה זה עתה את המיצות. ואיש כזה מתפאר בביצוע משימה זו דווקא, שהחרידה את אנשי-המוסר בעולם כולו (ולא חשוב שהתלוותה לאנשי-המצפון גם מקהלה של מתחסדים). מה זה אומר? זה אומר דבר שחשדתי תמיד: שאין ולא כלום בין דת ישראל, כפי שהיא מקובלת כיום בחור- גים רבים בישראל, ובין מוסר אנושי כלשהו. החוורים בתשובה חוורים אל פולחן שיבטי פגני עתיק, אל ה'

אלוהי צבאות, אל רצח-העם של 1948 והושע. אין הם חוורים לשום ערכים כלל-אנושיים, ובוודאי לא למוסר של "לא תרצח!"

אם זוהי "התשובה", מוטב לחזור אל השאלה.

המרכיב המרקיב

ישבתי במירפסת דירתי ושוחחתי עם עיתונאי זר, מומחה ותיק וידוע לענייני המרחב שלנו. היה חם מאוד, לח מאוד. גם הרוח הקלה, שבאה מן הים, לא העניקה לנו הקלה רבה.

דיברנו על מדיניות ישראל. הגענו לכלל מסקנה עגומה: יהיו ההישגים בטווח הקצר כאשר יהיו, בטווח הארוך מובילה מדיניות זו לאסון.

לאחר מכן דיברנו על המאורעות בלבנון, שמדיניותם מטורפת עוד יותר. "מדברים על תסביך-מצא" של ישראל, אל, אמר האורח, "אבל למאורעות יש תסביך-מצדה גדול פי אלה!"

הוא לא מן המסקה הקר, שלח מבט מהורהר בים הכחול שגולגן, והוסיף: "זהו עניין יסתיכוני. האקלים, לא התום. כי אם הלחות. הלחות הזאת משפיעה על המוח". הוא לגם עוד לגימה ושקע בזיכרונות. "ראיתי את זה לפני 25 שנים אצל הצרפתים באלג'יריה. אחרי-כך ראיתי את זק במקומות אחרים בארצות היסתיכיות. אין ספק, הלחות הזאת מרקיבה את המוח."

הסבתא היהודיה

בשבוע שעבר סיפרתי כאן על הסרט הגרמני ליקי מארגן. שחזיתי בו זה עתה. אך העלמתי חווייה אחת — זו שהייתה לי מיד לאחר מכן.

יצאתי מאולם-ההקרנה וחזרתי הביתה, פתחתי את מקלט הטלוויזיה.

בסרט דיברו על תעודות מישפחתיות ועל "מיסמכים אריים" ועל הכשרות הגיוניות של אמא וסבתא, במיטב הסלאנג המטורף של הרייך השלישי.

פישפשתי בין ניירותי הישנים וגיליתי מיסמך נשכח. נרשם בו כי ביום הולדתי ה-19 התייצבתי במישר-ההגירה של ממשלת פלשתינה ("א") בתל-אביב ושלמתי 500 מא"י (מילים ארצישראליות) עבור החלפת שמי ה- לעזני בשם עברי. כעבור חודש פורסם הדבר בעיתון הירשמי.

אני זוכר שזה היה אחד מריגעי-הגאווה בחיי. היה זה מעשה עצמאי שלי, בחרתי לי שם שמצא חן בעיני, קבעתי רישמית את זהותי העברית. ולראייה: שמרתי על מיסמך חסרי-שיבות זה במשך כל השנים האלה. נזכרתי בכך כאשר ראיתי על המירקע את כתבתו של חיים יבין על עסקני חרות. אחד הגיבורים היה צעיר לאומי וקופי-קומה, מווקן ומשופם, סמל ההדר של הדור החדש של הלי- כוד, חבר-הכנסת החדש ו- הצעיר מיכאל רייטר.

אני שואל את עצמי: מה גורם לכך שבחור צעיר, הצועד זה עתה את צעדי הראשון בזירה המדי- נית, ושיש לו בוודאי שאי- פות מרחיקות-לכת, מתי- עקש לדבוק בשם לעזני, גרמני (פירושה, כפי שציין חיים יבין, היודע גרמנית על-בורייה, הוא "קורע", "קרען"? היכן הקוממיות הלאומית? שלא לדבר על היחס הרשמי של חרות לעם-המרצחים ושפתו.

רייטר הצעיר אינו צריך לסבול בכדידות נוראה, בדבוק בשם "גלותי" בסיעתו וקופת-הקומה. הוא נמצא בחברה טובה: אחד יצחק וייגר ("שעון", באידיש), וצבי דנר ("רץ", בגרמנית) ודרור זייגרמן ("שעון", באידיש) ופינחס גולדשטיין ("אכזרזהב", בגרמנית), ודוד שפמן ("איש- אנויה", בגרמנית טובה, אך בגרמנית וולגארית יש לזה גם פירוש אחר). כולם אשכנזים לתיפארת, המכריזים על כך בעצם שמם, בסיעה המבטאת קודם כל את התקומי- מות עדות-המירור נגד המימסד האשכנזי.

אך מה גליון על הקטנים, כאשר כך נוהגים גם אבות המהפך הלאומי — מנחם בגין, שימחה ארליך ("ישר", בגרמנית!) אליעזר שושטק?

תחת כל אלה, תנו לי ארידור ומרידור וסבידור, ואם תרצו גם ברידור וגרידור ודרידור והרידור.

יש מעט נושאים שלגביהם הסכמתי בכל ליבי עם דויד בן-גוריון. אך תמכתי בו בלב שלם כאשר כפה, ממש בכוח, על כל נציגי ישראל לאמץ לעצמם שמות עיבריים. הוא הבין כי אקט זה הוא הכרזה האומרת: כאן אני, כאן אשאר! ואילו אדם השומר בקנאות על שמו הגרמני או הרוסי, והמגדל את ילדיו בשם זה, חשוד בעיני תמיד כי ייעלם באחד הימים בקהילת-קודש ברוקי- לין, ולא תדע כי בא אל קירבה.

אם איני טועה (תמיד יש מי שמוצא פירוש עיברי למהדרין לשם גרמני או סלאבי מובהק) יש בסיעת הליכוד בילבד 21 בעלי שמות לעזניים. ואם ייכנסו עשרה נוספים, בעיקבות החוק הנורווגי המוצע, יגבול מחנה- הלעז בשיתה נוספים. הראשון יהיה אדון לאומי מאוד בשם מיכאל קליינר, שפירושו, בגרמנית, "קטן".

בין 18 שרי הממשלה הלאומית החדשה, ישנם בעלי שמות לעזניים — וזיכיללם אבר-חצירא.

זה לא יכול היה לקרות בימי דויד גרין, ששינה את שמו לבן-גוריון!

לחזור בתשובה

לביירות

אחד החוורים בתשובה, אשר מחה נגד שיתור עמי- תיו מחובת השרות במילואים, הודיע בגאווה שהוא עצמו משרת אף משרת, וכי השתתף בהפצצה האחרונה של "מפיקדות המחלבים" בביירות.

זה עורר בי כמה שאלות.

לא פעם הירהרתי על הפסיכולוגיה של טייס, היושב לו במרומים והממטיר, בלחיצת-כפתור, מוות על גברים, נשים וילדים. מה התרחש בליבם של טייסי הירושמימה ונאגאסאקי, שרצחו בשניה אחת יותר בני-אדם מאשר ג'ינגיס חאן בכל חייו? מה חשבו — אם חשבו — הטיי- סים הגרמניים שרצחו בסיונות את תושבי זרשה ורוטרדאם, או הטייסים האנגלו-אמריקאים שעשו את אותו הדבר, פי מאה, בהאמבורג ובדרזדן?

יש משהו מפחיד, בלתי-אנושי, במלאכת טייס-ההפצצה, בייחוד כשהוא טס בשמיים, "נקיים", ללא חשש מפני טייסי-אוייב או אש מן הקרקע. הוא דומה למלאך-המוות. הגורר את דינם של המזנים ללא כל יחס אישי. האם הוא חושב על כך שהנה, ברגע זה, משחקים ברחוב ילדים, מתכוננת כלה לחתונה, רוקמים אנשים חלומות, קוראת אם מיכתב של בנה — ובעוד רגע, אחרי שאלחץ על כפתור זה, כל אלה לא יהיו קיימים?